

การเสริมสร้างคุณธรรมทางการเมืองของสถาบันพลังจิตตานุภาพ The Enhancement Political Morality of Willpower Institute

จินดา ค้าวรณะกุล, ดร.สุรพล ราชภัฏทาร์กซ์, ดร.สมบุญ สุธาสาราม, ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการเมือง, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Doctor of Philosophy of Politics Program, Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

Email: poorana2500@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาพุทธศาสนามีส่วนในการสร้างคุณธรรมทางการเมืองการปกครอง จากแก่นคำสอนของพระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อดิเรก สิริธโร) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยมีแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือ ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ วิเคราะห์ผลโดยการศึกษาระดับเอกสาร แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) สังเคราะห์เนื้อหา (synthesis) แล้วทำการสรุปและเผยแพร่ ผลการวิจัยพบว่าต้องฝึกอบรมเริ่มตั้งแต่เด็กให้มีความพร้อมในด้านความเป็นมนุษย์ โดยเน้นหลักการสำคัญ คือ ต้องพัฒนา 3 ส่วน ไปพร้อมกัน ทั้งด้านร่างกาย ความรู้ (ความคิด) และจิตใจ ธรรมะของหลวงพ่อดิเรกสามารถใช้เพื่อสร้างคุณธรรมทางการเมืองการปกครองได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: คุณธรรมทางการเมือง, พระธรรมมงคลญาณ, พุทธศาสนา

Abstract

This research is to study Buddhism has contributed to creating morality in politics and administration. From the core of the teachings of Phra Dhammongkol Yan (Luang Por Wiriyang Sirintharo) is a qualitative research by document analysis. And in-depth interviews with in-depth interviews as tools Passed the examination by experts that are consistent with the objectives. Analyze results by studying documents and then use the content analysis to synthesize the content and summarize and publish the research found that training must be started from children to be ready for humanity. By emphasizing the important principle is to develop 3 parts together, both physically, knowledge (thought) and mind. Dhamma of Luang Phor Viriyang Sirintharo can be used to create morality in politics and administration as well.

Keywords: Political Morality, Phra Dhammongkol Yan, Buddhism

บทนำ

การเมืองและศาสนามีความเกี่ยวพันกัน กล่าวคือ ถ้าผู้นำและประชาชนมีศีลธรรมปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ การเมืองการปกครองก็จะเป็นไปด้วยความสันติ และสามารถสร้างความสุขให้กับประชาชน มนุษย์เราถ้าขาดซึ่งคุณธรรม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ต่างคนต่างอยู่ ก็อาจจะผิดใจ และเป็นศัตรูกันได้ คุณธรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะด้านการเมืองการปกครอง เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน

ทั้งนี้ การเมืองโดยทั่วไปมีภาพลักษณ์แห่งการแก่งแย่งอำนาจและผลประโยชน์ ขาดความซื่อสัตย์ และทำลายกัน จึงกล่าวได้ว่า การเมืองโดยรวมจะเกี่ยวข้องกับอำนาจในการบริหารกิจการบ้านเมือง ทั้งนี้ ทรศนะทางการเมืองทางพุทธศาสนาจะเกี่ยวข้องกับอำนาจทางการเมือง ระบบการปกครองและการปกครองที่ดีซึ่งเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อขจัดความบกพร่องทางสังคมอันเกิดจากการกระทำของมนุษย์ การปกครองบ้านเมืองจึงต้องมีกฎระเบียบ และมีผู้บังคับใช้กฎระเบียบนั้น

การปกครองที่ดีในทศวรรษของพุทธศาสนาคล้ายกับปรัชญาการเมืองสากล ที่มุ่งสร้าง สรรค์สังคมมนุษย์ให้เป็นสังคมที่ดีมีระเบียบ อยู่ด้วยความสงบและอุดมสมบูรณ์ ซึ่งอาจเป็นระบบใดก็ได้ แต่ต้องยึดหลักการได้มาซึ่งอำนาจ การใช้อำนาจ การขยายอำนาจ และการรักษาไว้ซึ่งอำนาจ ที่สามารถสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สุข สวัสดิภาพ และความสงบสุขของประชาชนเป็นสำคัญ (สมบุญ สุขสำราญ, 2527, หน้า 24)

สำหรับประเทศไทยนั้น พระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้ามาและมีความสัมพันธ์กับสังคมไทยมาตั้งแต่สมัยก่อนที่จะตั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี และนับจากนั้นเป็นต้นมา ชีวิตคนไทยในสังคมส่วนใหญ่ไม่ว่าจะเป็นการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ล้วนมีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนาโดยตลอด โดยเหตุนี้ ศาสนาจึงเป็นสถาบันหลักที่ได้รับการยกย่องว่ามีความสำคัญควบคู่กับชาติไทยเสมอมา ดังผลการศึกษาเรื่อง การสร้างคุณธรรมทางการเมืองด้วยพุทธศาสนา (The Creation Of Political Virtue by Buddhism) ที่ศึกษาถึงแนวทางในการสร้างคุณธรรมทางการเมืองตามหลักของพระพุทธศาสนา และพบว่า พระพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและความนึกคิดของคนไทยอยู่มาก (Siffin, 1966, p. 7) อย่างไรก็ตามปัญหาที่เกิดขึ้นในเรื่องการผสมผสานของอิทธิพลทางไสยศาสตร์ นำมาสู่การตีความที่ไม่ตรงกับหลักการที่แท้จริง ส่งผลให้เกิดค่านิยมผิด ๆ และผลทางการเมืองคือการขาดความสำนึกทางการเมือง ขาดความเชื่อมั่นตนเอง และกลายเป็น การยอมรับในเรื่องอำนาจ ซึ่งเป็นลักษณะของค่านิยมที่ไม่เอื้อต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย (Thinapan Nakata, 1975, p. 64)

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนากับการเมืองในประเทศไทยนั้น จะเห็นได้ว่า รัฐได้ให้ความสำคัญกับพุทธศาสนา โดยได้มีการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 (มาตรา 67) ว่า ในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทย

ส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และต้องมีมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาไม่ว่าในรูปแบบใด และพึงส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินมาตรการหรือกลไกดังกล่าวด้วย (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก, 2560, หน้า 17) จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นว่า โดยหลักการแล้วการที่รัฐสัมพันธ์กับพุทธศาสนา นั้น สรุปได้ 2 ลักษณะด้วยกันคือ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2543, หน้า 3-8)

สังคมการเมืองและประเทศชาติที่ผู้คนขาดคุณธรรม จะนำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ มากมาย แต่หากมนุษย์มีคุณธรรมก็จะมีคุณภาพที่ดีที่เกื้อกูลต่อกันด้วย ความเห็นใจและเข้าใจ โดยเฉพาะผู้ที่เป็นระดับผู้ปกครองที่มีอำนาจบังคับใช้ข้อกฎหมายในการปกครอง ยังต้องมีคุณธรรมกำกับ การปฏิบัติงาน เพราะหากผู้ปกครองเลือกใช้อำนาจตามความต้องการของผู้ครองโดยขาดความถูกต้อง อำนาจในการปกครองนั้นก็ขาดขาดความยุติธรรม สร้างผลเสียหายต่อประเทศชาติ ความสำคัญและปัญหาของ การปกครองที่กล่าวมาจึงนำมาสู่หัวข้อการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการมีคุณธรรมในการปกครองประเทศ และการใช้คุณธรรมสร้างผู้ปกครองที่มี หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ ตลอดจนการใช้หลักธรรมในการปลูกฝังคุณธรรมในใจของประชาชน เพราะคุณธรรมเป็นรากฐานของความถูกต้อง การบริหารราชการที่มีคุณธรรมจะสามารถนำพาบ้านเมืองให้มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน สามารถลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันได้อย่างเป็นรูปธรรม

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา เรื่อง การเสริมสร้างคุณธรรมทางการเมืองของสถาบันพลังจิตตานุภาพ โดยทำการเลือกศึกษาหลักการคำสอนและบทบาทการสร้างเสริมคุณธรรมของ พระธรรมมงคลญาณ

(หลวงพ่อวริยงค์ สิริธโร) ซึ่งท่านได้สร้างสถาบันพลังจิตตานุภาพเพื่อเป็นองค์กรที่ใช้สอนเรื่องสมาธิและคุณธรรมให้กับผู้ที่สนใจ งานวิจัยนี้ต้องการศึกษาว่า การสอนตามแนวทางของหลวงพ่อวริยงค์ สิริธโร สามารถนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดสติ มีคุณธรรม สามารถพัฒนาตนเอง สังคมและประเทศชาติได้อย่างไร และแนวทางในการสร้างสถาบันพลังจิตตานุภาพซึ่งเป็นการรวมกันของกลุ่มที่มีจุดเริ่มต้นจากกิจกรรมทางศาสนา จนกระทั่งพัฒนามาสู่การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และการเข้าร่วมไปสอนด้านคุณธรรมในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนนั้น แนวทางดังกล่าว สามารถสร้างจิตสำนึกทางคุณธรรมซึ่งจะนำไปสู่การเมืองการปกครองที่ดี เพื่อความสันติสุขของคนในชาติ ตลอดจนทำให้พลเมืองมีความสงบสุขได้อย่างไร และการบริหารจัดการของสถาบันพลังจิตตานุภาพนั้นสามารถเป็นแบบการบริหารงาน ของภาคส่วนต่าง ๆ ได้อย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาว่าพุทธศาสนามีส่วนในการสร้างคุณธรรมทางการเมืองการปกครอง
2. เพื่อศึกษาแก่นคำสอนของพระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวริยงค์ สิริธโร) ที่สำคัญที่นำมาเป็นแนวทางในการสร้างคุณธรรมทางการเมือง

การทบทวนวรรณกรรม

1)แนวคิดคุณธรรมในการปกครอง

จากรูปแบบการปกครองโดยกษัตริย์ในอดีต เมื่อบริบทสังคมเปลี่ยนแปลงต่อความคิดคติความเชื่อ และการปรับเปลี่ยนรูปแบบการปกครอง จนนำมาสู่รูปแบบ การปกครองต่าง ๆ ที่แต่ละประเทศเห็นว่ามีเหมาะสม ผู้ปกครองหรือผู้นำประเทศก็จะแตกต่างกันไปตามรูปแบบการปกครอง บางประเทศยังคงปกครองโดยองค์พระมหากษัตริย์ซึ่งบทบาทพระราชอำนาจก็ยัง

แตกต่างกันออกไป บางประเทศมีประธานาธิบดีเป็นประมุข แต่ไม่ว่าจะเป็นการปกครองรูปแบบใด เป้าหมายสูงสุดของการปกครองก็คือ การสร้างความมั่นคงทางการเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งการที่จะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้นอกจากประเทศเหล่านั้นจะมีผู้นำหรือผู้ปกครองที่เก่งกล้าสามารถยังมีองค์ประกอบสำคัญยิ่งคือเรื่องคุณธรรมของผู้ปกครองและของประชาชนในชาติ

คุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักปกครองของสุขกิจ ชัยมุสิก (2558, หน้า 1-4) ได้สรุปความหมายของ คุณธรรม ว่าหมายถึง สภาพความดีงามที่อยู่ภายในจิตใจซึ่งอาจเป็นสภาพความดีงามที่เกิดจากการยึดถือ เป็นแนวปฏิบัติตามผู้ทรงคุณงามความดี หรือเกิดจากมโนธรรมของตนเองซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสังคม เช่น ความเสียสละ ความซื่อสัตย์ ส่วนจริยธรรมเป็นข้อประพฤติปฏิบัติเพื่อทำให้เกิดความสมบูรณ์ ต้นกำเนิดของจริยธรรมประกอบด้วย “ปรัชญา” (Philosophy) คือ วิชาที่ว่าด้วยหลักแห่งความรู้และความจริง สารของปรัชญาจะกล่าวถึงลักษณะของชีวิตที่พึงปรารถนาว่า ควรเป็นอย่างไรธรรมชาติของมนุษย์ เรื่องเกี่ยวกับความดี ความงาม ค่านิยม เพื่อจะได้ยึดเป็นหลักปฏิบัติประจำตัว ทั้งนี้ คำสอนของศาสนาต่าง ๆ ล้วนมุ่งเน้นในการพัฒนาตนให้ยึดมั่นคุณงามความดีในการดำรงชีวิต การวิเคราะห์คุณค่าจากความถูก ผิด ชั่วดี จนกลายเป็นหลักการ กฎเกณฑ์ข้อกำหนด แนวศีลธรรมให้ยึดถือปฏิบัติ การบำเพ็ญประโยชน์และพันธสัญญาประชาคม (unity and social contract) เป็นการปฏิบัติตามระเบียบที่ก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชาติ ทำให้เกิดความสงบสุขและสามัคคี การปฏิบัติเหล่านี้เป็นหลักมโนธรรมสากลที่ครอบคลุมได้ทั้งโลก

อย่างไรก็ดีแนวคิดคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักปกครองตามทัศนะของปรัชญาตะวันตกและของปรัชญาตะวันออกมีวิวัฒนาการที่ต่างกันอย่างขึ้นอยู่กับบุคคล สังคม ศาสนา และวิวัฒนาการ

ทางความคิดของนักปรัชญา ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ (ประยงค์ สุวรรณบุบผา, 2541; ผจญ คำชูสังข์, 2548)

1. แนวคิดคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักปกครองของนักปรัชญาตะวันตก

1.1 แนวคิดของกลุ่มโซพิสต์ นักปรัชญา กลุ่มนี้มีแนวคิดทางจริยธรรมว่า มนุษย์เป็นเครื่อง ตัดสินความถูกผิดทางจริยธรรม คุณค่าทาง จริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญและขึ้นอยู่กับความรู้สึกส่วนบุคคลโดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงบุคคลอื่น ๆ ดังนั้น ความดีความถูกต้อง ความจริง และความเหมาะสมจึง เป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกและการตัดสินใจของ บุคคลแต่ละคนเท่านั้น หลักคำสอนทางคุณธรรม จริยธรรมของกลุ่มนี้มีอิทธิพลและมีผลในแง่ลบที่ เป็นไปในแนวทางที่จะทำลายล้างหลักจริยธรรม ที่ดีงามของสังคมและกฎหมายบ้านเมือง

1.2 แนวคิดคุณธรรมจริยธรรมสำหรับ นักปกครองยุคเริ่มพัฒนา ราวก่อน ค.ศ. 469-399 โดยมีนักปราชญ์ที่สำคัญ คือ Socrates และ Plato ซึ่งเป็นนักปรัชญากรีกที่สนใจศึกษาหาความรู้เรื่อง ของคุณธรรมความดีและความยุติธรรม Socrates นักปรัชญากรีกคนแรกที่สนใจและศึกษาหาความรู้ ในเรื่องคุณธรรม ความดีและความยุติธรรม โดยได้ กล่าวไว้ว่า กฎหมายและศีลธรรมเป็นสิ่งที่ทุกคน ต้องยึดถือและประพฤติปฏิบัติ Socrates ใช้เป็น หลักการในการต่อต้านหลักการของกลุ่มโซพิสต์ เพราะเขามีความเห็นว่ ความจริง ความเที่ยง ความ ดี ความซื่อ ความถูก ความผิด เป็นสิ่งสากลที่ สามารถรับรู้ได้ตรงกันด้วยเหตุผล คุณธรรมเป็น ธรรมชาติที่กระตุ้นเตือนให้มนุษย์ระลึกถึงและ พยายามประพฤติปฏิบัติตาม ส่วน Plato ยึด หลักการของ Socrates แต่ได้มีการผสมผสานกับ แนวคิดทางรัฐศาสตร์ โดยกล่าวว่าคุณธรรม คือ ความดีสูงสุด บุคคลไม่สามารถบรรลุคุณธรรมได้ โดยลำพัง แต่บุคคลสามารถบรรลุคุณธรรมได้ใน สังคมเท่านั้น ดังนั้น รัฐจึงมีหน้าที่ในการส่งเสริม คุณธรรมและความสุขของประชาชน คุณธรรมและ ความรู้จะต้องไปด้วยกัน คำว่า คุณธรรมจึง

หมายถึง การกระทำที่ถูกต้องที่เกิดจากความรู้อย่างแท้จริงด้วยปัญญาหรือเหตุผล

1.3 แนวคิดคุณธรรมจริยธรรมสำหรับ นักปกครองยุคพัฒนา เป็นยุคของนักปรัชญา 4 ท่านที่มีแนวความคิดสอดคล้องกัน ได้แก่ St. Augustine, St. Thomas Aquinas, John Locke และ Immanuel Kant ต่างให้แนวคิดคุณธรรม จริยธรรมสอดคล้องกันว่า จุดหมายสูงสุดของ พฤติกรรมมนุษย์ก็คือ อุดมคติในศาสนา มนุษย์ไม่สามารถจะเข้าถึงความเป็นเอกภาพของจิตกับพระเจ้าในสวรรค์ได้ในชาตินี้ ชีวิตมนุษย์ในโลกจึงเป็น เพียงชีวิตที่ต้องบำเพ็ญกุศล เพื่อให้จิตได้เข้าถึง ความเป็นเอกภาพกับพระเจ้าในชาติหน้า ซึ่งถือว่าเป็นจุดหมายสูงสุดของชีวิต คือ ความรักดีในพระเจ้า และความรักเป็น บ่อเกิดแห่งคุณธรรมอื่น ๆ อันได้แก่ การละเว้นความชั่ว ความมัวเมาทั้งหลาย ทั้งปวง แนวคิดคุณธรรมจริยธรรมของ St. Thomas Aquinas กล่าวไว้ว่า ความดีคือ ความสุข และความสุขที่แท้จริงสูงสุดคือ การเข้าถึงพระเจ้า เขาอธิบายว่าความชั่วไม่มีในโลกสิ่งทีเรียกว่าความ ชั่วหรือความดีที่ยังไม่สมบูรณ์ ส่วนบาปก็คือ การ กระทำที่ขัดต่อระเบียบ และเหตุผลแนวคิดนี้ สอดคล้องกับแนวคิดคุณธรรมจริยธรรมของ John Locke ที่แสดงทัศนะไว้ว่า การกระทำที่ก่อให้เกิด ความสุขแก่ตนเองเป็นสิ่งที่ดีที่สุด มนุษย์มีความรู้ เกี่ยวกับความผิดถูกทางศีลธรรมโดยประสบการณ์ และพระเจ้าได้ใส่ความปรารถนาดีไว้ในจิตของ มนุษย์เพื่อให้มนุษย์มีเจตจำนงในทางศีลธรรมและ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายคือความสุข

กล่าวโดยสรุปได้ว่า แนวคิดคุณธรรม จริยธรรมสำหรับนักปกครองของ นักปรัชญา ตะวันตกมีจุดเริ่มต้นมาจากนักปรัชญากรีกโซพิสต์ ปรัชญากรีกระยะที่ 2 ที่มีแนวคิดว่ามนุษย์เป็น เครื่องตัดสินความถูกผิดทางจริยธรรม คุณค่าทาง จริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญและขึ้นอยู่กับความรู้สึก ส่วนบุคคล จนมาถึงยุค 2 นักปรัชญาคนสำคัญ คือ Socrates และ Plato ที่มีความคิดสอดคล้องกัน ว่า ความจริง ความเที่ยง ความดี ความซื่อ ความถูก

ความผิด เป็นสิ่งสากลที่สามารถรับรู้ได้ตรงกัน ด้วยเหตุผลคุณธรรม จนมาถึงยุคของ นักปรัชญาทั้ง 4 ท่าน ที่แนวคิดปรัชญามีความสอดคล้องกันในเรื่องความเชื่อทางศาสนาและสรุปว่าจุดหมายสูงสุดของพฤติกรรมมนุษย์ก็คือ อุดมคติในศาสนา ซึ่งพระเจ้าได้ใส่ความปรารถนาดีไว้ในจิตของมนุษย์ เพื่อให้มนุษย์มีเจตจำนงในทางศีลธรรม ให้บรรลุในจุดมุ่งหมาย คือ ความสุขความดีความชั่วความถูกต้อง ความผิด

ความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนากับการเมืองในประเทศไทย ดังที่ได้ยกมากล่าวในบทที่ 1 ถึงการกำหนดเรื่องของศาสนาในรัฐธรรมนูญ จะเห็นได้ว่า รัฐได้ให้ความสำคัญ กับพุทธศาสนา จากบทบัญญัติดังกล่าวโดยหลักการแล้วการที่รัฐสัมพันธ์กับพุทธศาสนานั้น สรุปได้ 2 ลักษณะด้วยกัน คือ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543, หน้า 3-8, Max Weber, 1947, p. 328)

ลักษณะแรก เป็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับธรรม คือ รัฐ โดยเฉพาะผู้ปกครอง ที่ยึดถือเป็นผู้ไฝ่ธรรม แสวงหาธรรม และเป็นผู้เชิดชูธรรม พระสงฆ์ หรือทางฝ่ายศาสนานั้นเป็นผู้ดำรงไว้ซึ่งธรรม เป็นผู้เผยแผ่และสืบทอดธรรมให้ดำรงอยู่ เพราะฉะนั้นรัฐก็ทำหน้าที่ในการที่จะช่วยผู้ดำรงรักษาสืบทอดธรรม เผยแผ่ธรรมนี้ให้ทำหน้าที่นั้นด้วยดี การกระทำเช่นนี้ก็เท่ากับรัฐได้เชิดชูคุณธรรมด้วย เมื่อมีเหตุการณ์ไม่เรียบร้อยเกิดขึ้นในวงการศาสนา รัฐก็ต้องเข้ามาอุปถัมภ์คณะสงฆ์ ทำสังคายนา ร้อยกรองพระธรรมวินัย เพื่อรักษาธรรมที่บริสุทธิ์ไว้ และหากปรากฏว่ามีใครเข้ามาทำลายศาสนา ซึ่งเท่ากับทำลายผลประโยชน์ของรัฐและประชาชน รัฐก็ต้องช่วยรักษาความบริสุทธิ์ของพระศาสนาด้วยการกำจัดคนไม่ดีที่เข้าไปทำลายศาสนานั้น ข้อนี้ถือว่าเป็นการชำระล้างพระศาสนาด้วยการเอาคนร้าย คนไม่ดี ไม่ให้เข้าไปหรืออยู่ทำลายพระศาสนาอีกต่อไป

ลักษณะที่สอง เป็นความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ ในฐานะที่ผู้ปกครองหรือรัฐเป็นตัวแทนของประชาชน ควรแสดงน้ำใจตอบแทนต่อทางฝ่าย

สงฆ์หรือทางศาสนา ตามปกติพระภิกษุสงฆ์หรือทางฝ่ายศาสนาเป็นผู้แนะนำสั่งสอนประชาชนให้ดำรงอยู่ในศีลธรรม ให้ประพฤติปฏิบัติในทางที่ดีงาม ให้พัฒนาทางจิตใจ ทางปัญญา เช่นนี้ประชาชนก็จะมีการศึกษาดี มีความรู้ ประพฤติดี มีจิตใจที่มีคุณภาพดี ก็จะเป็นพลเมืองที่ดี ผลประโยชน์ก็ตกแก่รัฐด้วย ช่วยให้รัฐนั้นเจริญรุ่งเรือง มีความสงบสุข รัฐสำนึกในพระคุณฝ่ายสงฆ์หรือทางศาสนา เพื่อเป็นการตอบแทนคุณความดี หรือบูชาคุณของฝ่าย ศาสนาหรือฝ่ายสงฆ์ และทำหน้าที่ดังกล่าวแทนประชาชน โดยการอุปถัมภ์บำรุงศาสนาแทนประชาชน ดังนั้น รัฐจึงจำจะต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อฝ่ายพระสงฆ์หรือฝ่ายพุทธจักร และในขณะเดียวกันฝ่ายของพระสงฆ์หรือฝ่ายพุทธจักรเองก็ต้องมีปฏิสัมพันธ์ตามหน้าที่ของตนต่อฝ่ายรัฐหรือฝ่ายอาณาจักร เพราะโดยที่สุดแล้วก็ล้วนต่างทำเพื่อประโยชน์สุขของพหุชนทั้งสิ้น

สรุปได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สำคัญศาสนาหนึ่งของโลก เป็นศาสนาที่มีความสัมพันธ์กับสังคมไทยมาตั้งแต่เผยแพร่เข้ามาในประเทศไทย ชีวิตคนไทยนับแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย ล้วนอยู่กับพุทธศาสนา มาตลอด รัฐได้ให้ความสำคัญกับพุทธศาสนาโดยมีการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในการที่รัฐจะต้องอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือ

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีการศึกษา การวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างคุณธรรมทางการเมืองของสถาบัน-พลังจิตตานุภาพ มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงบทบาทและแนวคิดในการสร้างคุณธรรมทางการเมืองด้วยพุทธศาสนา ที่พระธรรมมงคลญาณ พระอาจารย์หลวงพ่อ วิริยงค์ สิรินธโร ได้จัดทำสถาบันพลังจิตตานุภาพเพื่อมุ่งสร้างคุณธรรมให้กับผู้ศึกษา ให้ผู้ศึกษาเข้าใจเรื่องจิต สมาธิ การสามารถควบคุมตนเอง รู้ผิดชอบชั่วดี

รูปแบบและวิธีการศึกษาเป็นการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการสังเคราะห์เอกสารและการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview-IDI) การสังเกต (observation) การศึกษาเอกสาร แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) สังเคราะห์เนื้อหา (synthesis) แล้วทำการสรุปและเผยแพร่

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (primary sources) และจากแหล่งทุติยภูมิ (secondary sources) ดังมีรายละเอียดของวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ผู้วิจัยเก็บรวบรวม

ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการของสถาบันพลังจิตตานุภาพ ครูผู้สอนซึ่งผ่านหลักสูตรของสถาบันฯ นักวิชาการ นักการเมือง จำนวน 4 คน ด้วยการใช้คำถามปลายเปิด (open-ended questions) เพื่อให้ได้ข้อมูลระดับลึกจากผู้ให้สัมภาษณ์ และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียด สำหรับแลกเปลี่ยนความเห็น ซึ่งลักษณะคำถามจะครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และกรอบแนวคิดในการวิจัย และทำการบันทึกข้อมูลโดยใช้เครื่องบันทึกเสียงประกอบการจดบันทึกข้อมูล นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต (observation) 2. การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ (secondary data) ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิโดยการศึกษาดูจากเอกสาร (documentary research) ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ บทความ หนังสือ วารสาร งานนิพนธ์ หนังสือพิมพ์ ตลอดจนสืบค้นจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เนื่องจากผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์

แบบเจาะลึก (in-depth interview) ซึ่งประกอบไปด้วย นายแพทย์ สุรพงษ์ สืบวงศ์ลี, พล.ต.อ.เสรีพิศุทธ์ เตมียาเวทย์, ดร.ประทีป ตั้งมติธรรมและนายปรีดา นันต์ธนะ

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาสาระ (content analysis) บนพื้นฐานของแนวคิด ทฤษฎี และบริบทของปรากฏการณ์หรือสภาพการณ์ของข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล และนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์นำเสนอในรูปแบบของการพรรณนา

ผลการวิจัย

1. พุทธศาสนามีส่วนในการสร้างคุณธรรมทางการเมืองการปกครอง

พบว่า สังคมไทยปัจจุบันในระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่สร้างการมีส่วนร่วมและ การยอมรับ โดยยึดหลักเสียงข้างมาก แต่ลักษณะของความคิดเห็นที่แตกต่าง สังคมที่เป็นพหุนิยม อีกทั้งโลกในยุคการสื่อสารไร้พรมแดน การนำค่านิยมวิธีคิดของโลกตะวันตก การไหลบ่าของวัฒนธรรม ซึ่งบางสิ่งบางอย่างก็ไม่สอดคล้องกับบริบทของสังคมเมืองไทย สิ่งเหล่านี้จึงส่งผลกระทบต่อสังคมและการเมืองการปกครอง ความคิดเห็นต่างที่นำมาสู่ความแตกแยกแบ่งฝ่ายแบ่งข้าง และบางครั้งก็เกิดการปะทะต่อสู้ เกิดการสูญเสีย ชีวิตและทรัพย์สิน ดังนั้น แก่นแนวคิดของหลวงปู่ คือ หากประชาชนมีเอกภาพ มีเสถียรภาพ มีความมั่นคงในคุณธรรม มีเมตตา มีความรับผิดชอบ และมีเหตุผล สังคมก็จะอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ เพราะเป็นการแก้ที่ต้นเหตุ แก้ที่คน แก้ที่จิตให้มีจิตดี มีสมาธิ มีพลังจิต มีสติ มีจิตสำนึกที่ดี การแก้ไขปัญหาการเมืองการปกครองของชาติบ้านเมืองจะทำได้ ต้องแก้ที่ต้นเหตุ คือ “จิตของคน” ให้มีคุณธรรมเกิดขึ้น ยกตัวอย่างเช่น ปัญหาการศึกษาของชาติไม่ว่าเราจะไปนำหลักสูตรที่ดีเลิศต้นแบบมาจากประเทศใดหากเราลอกเรียนแบบ แต่ถ้าใจของครู

และนักศึกษาไม่ได้คุณภาพ การศึกษาก็ไม่ได้คุณภาพ จะแก้อย่างไรก็แก้ไม่ได้ แต่สูตรของพระอาจารย์หลวงพ่อเป็นการแก้ที่รากเหง้าต้นเหตุ คือ แก่ที่จิตของคน แก่ที่จิตสำนึกของคนเพราะคนเป็นผู้ปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะอยู่ในระบบใดก็ตาม

การพัฒนาประเทศชาติต้องพัฒนาคน การพัฒนาคนต้องพัฒนาที่จิตใจ และต้องสร้างตั้งแต่เด็ก ดังความเห็นของเสรีพิศุทธ์ เตมียเวทย์ (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, วันที่ 19 กันยายน 2561) ที่เห็นว่า การนำแนวทางของพุทธศาสนาใช้ในการขัดเกลาบ่มเพาะให้คนเป็นคนดีได้นั้นจะต้องให้การสอนมาตั้งแต่วัยเด็ก เพราะเด็กมีความบริสุทธิ์ จึงต้องฝึกอบรมเด็กให้มีความพร้อมในด้านความเป็นมนุษย์ โดยเน้นหลักการสำคัญ คือ ต้องพัฒนา 3 ส่วน ไปพร้อมกัน ทั้งด้านร่างกาย ความรู้ (ความคิด) และจิตใจ ดังนั้น แนวทางการสอนและการดำเนินงานของสถาบันฯ ที่มุ่งพัฒนาจิตใจของผู้เรียน และจัดสร้างหลักสูตรที่มีความหลากหลายแตกต่างตามระดับการรับรู้ของผู้เรียน ตั้งแต่เด็กเล็กจนถึงผู้สูงวัย เพราะการรับรู้การซึมซับประสบการณ์ที่ต่างกันก็จะมีผลต่อสิ่งเหล่านี้จึงเป็นวิธีการที่ถูกต้องและได้ประโยชน์อย่างแท้จริง

ในเรื่องคุณธรรมกับการเมืองตามความเห็นของเสรีพิศุทธ์ เตมียเวทย์ (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, วันที่ 19 กันยายน 2561) ได้ชี้ให้เห็นว่า ธรรมะของหลวงพ่อกสามารถใช้เพื่อสร้างคุณธรรมทางการเมืองการปกครองได้เป็นอย่างดี เพราะเมื่อคนมีหลัก มีศีล มีสมาธิ มีทาน มีคุณธรรมแล้วก็จะคิดดี ทำดีเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม การโกงกินทุจริตก็จะหมดไป ถ้ารัฐบาลปกครองเพื่อความสงบเรียบร้อยของประเทศสร้างกฎกติกาที่ถูกต้องเป็นธรรม ควบคุมการเลือกตั้งให้บริสุทธิ์ยุติธรรมแล้ว บ้านเมืองก็จะเข้าสู่ปรองดอง ประเทศไทยก็จะเจริญก้าวหน้า จึงควรสนับสนุนแนวทางคำสอนของหลวงพ่อก และรัฐบาลมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้ามาดูแลศาสนา โดยเฉพาะศาสนาพุทธ

ให้เจริญรุ่งเรือง ให้หลักธรรมคำสอนของศาสนาสร้างคุณธรรมให้กับประชาชน

ทั้งนี้ ผู้นำในระบอบเผด็จการ ผู้นำในระบอบกษัตริย์ ผู้นำในระบอบมหาชนรัฐ และประชาธิปไตย ล้วนแต่มีสิ่งหนึ่งที่เหมือนกันคือ มีกายและจิต แต่สิ่งที่แตกต่างกันคือคุณธรรม จิตสำนึก และมุมมองความเป็นเจ้าของรัฐ ผู้นำในระบอบเผด็จการมักมีมุมมองว่า ตนและครอบครัวของตนเป็นเจ้าของรัฐ ประชาชนเป็นเพียงผู้อาศัยเป็นข้าทาสบริวาร การออกกฎหมายก็คือทำเพื่อประโยชน์ตน และสามารถควบคุมเกือบทุกอย่างในอาณาเขต จึงสร้างความหวาดกลัว การปกครองระบอบเผด็จการนี้ประชาชนไม่มีสิทธิและเสรีภาพ ไม่มีส่วนร่วมในการปกครองบริหารแผ่นดิน การปกครองนี้มักไม่ยั่งยืน ส่วนผู้นำในระบอบกษัตริย์มีมุมมองคล้ายกับผู้นำระบอบเผด็จการ เนื่องจากการพัฒนาต่อ ยอดจากชนเผ่ามาเป็นการสร้างอาณาจักร และต่อมาระบอบกษัตริย์ได้มีการปรับตัว นำความเชื่อความรู้ทางศาสนาผสมผสานเพื่อสร้างความมั่นคงในการปกครอง โดยยกตนเองว่าเป็นผู้ได้รับสิทธิการปกครองแผ่นดินจากพระเจ้าเบื้องบน เช่น กษัตริย์ในยุโรปก่อนการปฏิวัติอุตสาหกรรม หรือ กษัตริย์ในอินเดียอ้างว่าตนเองเป็นผู้อวตารลงมาปราบยุคเข็ญ ในประเทศจีนก็อ้างว่าเป็นโอรสจากสวรรค์เพื่อมาปกครองประเทศ สิ่งเหล่านี้เรียกว่า ลัทธิเทวสิทธิ์ (divine right) กษัตริย์ในยุคแรกมีแนวคิดที่ตนและครอบครัวของตนเป็นเจ้าของทุกสิ่งในอาณาจักร แต่ยังมีกฎหมายที่อ้างอิงหลักศาสนา เพื่อความสงบและการปกครอง และ กษัตริย์เองยังต้องดำรงตนอยู่ในคุณธรรมตามหลักศาสนาของตน นั่นคือเกียรติยศ อันเป็นหลักในการปกครองระบอบกษัตริย์

สำหรับการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการปกครองประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง การออกกฎหมาย ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพภายใต้กฎหมาย มีสิทธิมนุษยชนตามที่รัฐธรรมนูญ ได้กำหนดไว้ อำนาจในการปกครอง

การออกกฎหมาย โอนถ่ายมาสู่ประชาชน ด้วยระบบการเลือกตั้ง ในระบอบการปกครองนี้ ประชาชนเป็นผู้เลือกผู้ปกครองผ่านระบบตัวแทน ดังนั้น คุณธรรมของประชาชนจึงเป็นสิ่งสำคัญในระบอบประชาธิปไตย หากประชาชนขาดความรู้ ขาดคุณธรรม ขาดสิทธิขาดเสียง ให้กับนักการเมือง ในการเลือกตั้ง ย่อมได้ผู้แทนที่ซื้อเสียงเพื่อเข้าไปมีอำนาจในสถาบันการเมือง ส่งผลให้เกิดการโกง คอร์รัปชันเพื่อถอนทุน จากการซื้อสิทธิ์ซื้อเสียง ประชาชน และหากว่ากระบวนการยุติธรรม อันได้แก่ ตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ และองค์กรอิสระ ขาดคุณธรรมหรืออยู่ภายใต้อิทธิพลของผู้นำที่ขาดคุณธรรม การปกครองในระบอบนี้ย่อมเกิดปัญหา และสุดท้ายประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจ ย่อมเดือดร้อน

ดังนั้น การสร้างคุณธรรมและจิตสำนึกที่ดีให้กับประชาชนจึงเป็นสิ่งสำคัญทางการเมืองในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยและทุก ๆ รูปแบบ ซึ่งประธานาธิบดี George Washington แห่งสหรัฐอเมริกา ที่กล่าวว่า “คุณธรรมจะต้องมีอยู่ก่อนเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน” และ “คุณธรรมทางการเมืองเป็นบ่อเกิดของเสรีภาพ” และคำกล่าวของ James Madison Jr. (March 16, 1751 – June 28, 1836) ผู้ร่างรัฐธรรมนูญอเมริกาที่ว่า (สมบัติ จันทรวงศ์, 2531, หน้า 184)

...เราสามารถทำให้สิทธิมนุษยชนมั่นคงได้เฉพาะแต่ในท่ามกลางประชาชนที่ทรงคุณธรรม รัฐบาลกลางจะไม่มีวันตกอยู่ในภยันอันตรายของความเสื่อมทรามลงเป็นประชาธิปไตย คณาธิปไตย อภิชนาธิปไตย หรือรูปแบบเผด็จการหรือรูปแบบที่กตขี้ข่มเหงใด ๆ トラบเท่าที่มีคุณธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งในหมู่ประชาชน...

จากความเห็นและคำกล่าวข้างต้นของผู้นำทางการเมืองนั้น ผู้วิจัยสรุปความได้ว่า

มนุษย์ทุกคนถูกสร้างขึ้นมาอย่างเท่าเทียมกัน มนุษย์มีสิทธิอันได้แก่ ชีวิต เสรีภาพและการแสวงหาความสุข การปกครองระบอบ

ประชาธิปไตยนั้นส่วนสำคัญที่สุดคือคุณธรรมของประชาชน ประชาชนที่มีศีลธรรม มีความเชื่อมั่นในพระศาสนา ทั้งนี้คุณธรรมจะต้องมีอยู่ก่อนเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน และคุณธรรมของประชาชนคือคุณธรรมทางการเมืองของชาตินั้น ๆ สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ศาสนาและการเมืองมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง ศาสนาเป็นส่วนสำคัญมากในการสร้างคุณธรรมให้กับประชาชน และคุณธรรมของประชาชน คือ คุณธรรมทางการเมืองของชาตินั้น ๆ ประชาชนที่ทรงคุณธรรมเท่านั้นที่จะสามารถมีเสรีภาพได้ สอดคล้องกับแนวความคิดของท่านพุทธทาสภิกขุ (สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง สถาบันพระปกเกล้า, 2557, หน้า 11-16) ที่ท่านเห็นว่า “ยิ่งเป็นผู้นำ ยิ่งต้องเสียสละและอดทน” ทุกสังคมต้องการผู้นำที่ดี ที่มีวิสัยทัศน์ สติปัญญา ความฉลาดและจิตใจที่ดีงาม แต่การเป็นผู้นำต้องเสียสละอย่างยิ่ง และอดทนให้มากกว่าผู้ตาม (ลูกน้อง) และต้องมีความอดทนขั้นพิเศษคือ การอดทนต่อการบีบคั้นแห่งกิเลสของตนเอง กิเลสมันบีบคั้นให้ไปทำชั่ว ทำเลว ต้องอดทน ถ้าไม่อดทนมันก็ต้องไปตามกิเลส มันก็วินาศพหมด เพราะ การเสียสละนั่นแหละคือการได้ เพราะการเสียสละทำให้ได้ผลอันใหญ่หลวงกลับมา

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า คุณธรรมทางการเมืองหรือความชอบธรรมทางการเมืองของอเมริกันนั้น เน้นเรื่องความถูกต้องตามหลักศีลธรรมของศาสนาและกฎหมาย ความรัก ความกล้าหาญ ในการปกป้องชีวิต เสรีภาพ การแสวงหาความสุข ดังนั้น การสร้างคุณธรรมทางการเมือง คือ การสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นในใจของประชาชนในชาติ ให้ถูกต้องตามหลักศีลธรรมของศาสนาและกฎหมายของชาตินั้น ๆ ที่น่าสนใจคือเสรีภาพความเชื่อศาสนานั้นได้เปิดกว้าง James Madison เห็นว่า “สิทธิทางการเมืองของใครก็ตาม จะถูกจำกัดเพื่อเหตุผลในเรื่องความเชื่อหรือการปฏิบัติบูชาทางศาสนาไม่ได้ ศาสนาที่ได้รับการอุปถัมภ์จากรัฐบาล มักจะทำลายยิ่งกว่าที่จะส่งเสริมเสรีภาพทางศาสนาที่สมบูรณ์”

2. แก่นคำสอนของพระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวริย์รงค์ สิริธโร) ที่สำคัญที่นำมาเป็นแนวทางในการสร้างคุณธรรมทางการเมือง

พบว่าแนวทางปฏิบัติจากการเรียนธรรมะกับหลวงพ่อกันเหลือ 3 ข้อ คือ ทาน ศีล และภาวนา โดยการภาวนานั้น คือ การทำสมาธิ ซึ่งหลวงพ่อวริย์รงค์ท่านมีจุดประสงค์ให้บุคคลได้ทำสมาธิด้วยแนวทางที่ถูกต้อง จึงก่อตั้งสถาบันพลังจิตตานุภาพ เพราะผู้ที่ทำสมาธิแล้วจะทำให้เกิดพลังจิตให้จิตแข็งแรง เมื่อเกิดพลังจิตแล้วก็จะเกิดสิ่งดีงามตามมา คือ (1) มีความรับผิดชอบสูง (2) มีเหตุผล และ (3) มีความเมตตา สิ่งเหล่านี้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้กับชีวิตได้ นี่คือเป้าหมายของพระอาจารย์หลวงพ่อกัน

ในเรื่องแก่นคำสอนของหลวงพ่อกันกับการนำมาใช้ในด้านการเมืองการปกครองนั้นนับว่าเป็นเรื่องหลักสำคัญ จากการศึกษานี้พบว่า หลวงพ่อวริย์รงค์ สิริธโร เป็นผู้ปฏิบัติทำสมาธิมามาก ท่านฝึกตนเองดีแล้วจึงจำแนกธรรมสั่งสอนฝึกผู้อื่น พุทโธ แล้วจึง ภควา อันได้ชื่อว่าทำตามพระพุทธรเจ้า จึงเป็นสาเหตุที่ศิษย์ผู้ใกล้ชิดและสาธุชนมีความเลื่อมใสศรัทธาต่อท่านเป็นอย่างมาก

วิชาสมาธิของหลวงพ่อวริย์รงค์ สิริธโร เป็นการสอนทำสมาธิที่จิต เพื่อสะสมพลังจิตให้จิตเกิดความสงบ เพื่อควบคุมตนเองได้จากอารมณ์ ทำลายไปสู่อารมณ์สร้างสรรค์ อันเป็นประโยชน์เบื้องต้นต่อตนเองและสังคมคนรอบข้าง ซึ่งประโยชน์ที่ได้รับนั้นเป็นคุณสมบัติที่การปกครองทุกรูปแบบปรารถนาให้เกิดขึ้น เพื่อความมั่นคงของประเทศและความผาสุกของประชาชน ดังที่ Montesquieu BARON DE (1689-1755) ปรัชญาเมธีชาวฝรั่งเศส ผู้มีชื่อเสียงจากการได้วางรากฐานสำหรับหลักการแบ่งแยกอำนาจ ได้เขียนสรุปไว้ในทศวรรษที่ 17 ว่า “ความหวาดกลัวคือหลักการปกครองระบอบเผด็จการ เกียรติยศเป็นหลักการปกครองระบบกษัตริย์ และคุณธรรม คือ หลักการ

ของการปกครองแบบมหาชนรัฐ” (สมบัติ จันทร์วงศ์, และชัยอนันต์ สมุทวณิช 2532, หน้า 82)

จากแนวทางข้างต้น คุณธรรมทางการเมืองคือ คุณธรรมของประชาชนในชาติดังนั้นการสร้างคุณธรรมให้กับประชาชนด้วยวิชาสมาธิของหลวงพ่อวริย์รงค์ สิริธโร จึงสามารถสร้างคุณธรรมทางการเมืองได้ หากว่ามีประชาชนจำนวนมากหรือผู้มีอำนาจ เช่นนักการเมืองข้าราชการ เข้ามาทำการศึกษาวิชาสมาธิกับ สถาบันพลังจิตตานุภาพที่มีการสอนสมาธิแบบเป็นระบบที่ถูกต้อง ด้วยการทำสมาธิ เป็นการสะสมพลังจิต เพื่อให้เกิดความสามารถควบคุมอารมณ์ และความต้องการของตนเองได้ และสมาธิยังทำให้เกิดสติปัญญา รู้ผิดชอบชั่วดีในสิ่งที่ควร และเมื่อประชาชนมีคุณธรรมและจิตสำนึกดีขึ้นเป็นจำนวนมาก ย่อมเกิดกระแสธรรมาภิวัตน์ สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองให้ดีขึ้น ทั้งประโยชน์ส่วนตน และประโยชน์ส่วนรวมคือรัฐไปพร้อมกัน

การวิจัยนี้จึงสรุปได้ว่า พุทธศาสนา โดยเฉพาะแนวทาง ของหลวงพ่อวริย์รงค์ สิริธโร โดยสถาบันพลังจิตตานุภาพ จึงสามารถสร้างคุณธรรมทางการเมืองให้กับประเทศชาติได้มีอาจปฏิเสธได้ โดยกล่าวถึงสัมมาสมาธิเป็นสิ่งที่ตรงข้ามกับมิจฉาสมาธิสมาธิแปลว่าตั้งมั่น ใจจดจ่อในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเช่นคำภาวนาหรือลมหายใจลักษณะของ มิจฉาสมาธิคือสนใจไปจดจ่อกับในเรื่อง ผิดศีล ผิดธรรม เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ไม่ดี เช่นทำให้โกรธแค้นทำให้เกิดความโลภความหลงผิด คิดทำร้ายเขา หรือทำสมาธิถึงจนไม่รู้สึกรู้ตัวเช่น ฌานขั้นที่ 5 ขึ้นไป ถึงฌานที่ 8 ก็ถือว่าเป็นมิจฉาสมาธิสมาธิที่ถูกต้องต้องเป็นสมาธิที่ประกอบด้วยศีลไม่โลภไม่อยากได้เร็วมีสติความรู้ตัวในการทำสมาธิโดยมีจุดประสงค์เป้าหมายคือการสะสมพลังจิตพลังจิต ทำให้ควบคุมจิตได้เมื่อมีสมาธิ แล้วจะเกิดสติ เมื่อเกิดสติ ปัญญา ก็ตามมา

การอภิปรายผล

1. พุทธศาสนามีส่วนในการสร้างคุณธรรม
ทางการเมืองการปกครอง

พบว่า สังคมไทยปัจจุบันในระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่สร้างการมีส่วนร่วมและ การยอมรับ โดยยึดหลักเสียงข้างมาก แต่ลักษณะของความคิดเห็นที่แตกต่าง สังคมที่เป็นพหุนิยม อีกทั้งโลกในยุคการสื่อสารไร้พรมแดน การนำค่านิยมวิถีคิดของโลกตะวันตก การไหลบ่าของวัฒนธรรม ซึ่งบางสิ่งบางอย่างก็ไม่สอดคล้องกับบริบทของสังคมเมืองไทย สิ่งเหล่านี้จึงส่งผลกระทบต่อสังคมและการเมืองการปกครอง ความคิดเห็นต่างที่นำมาสู่ความแตกแยกแบ่งฝ่ายแบ่งข้าง และบางครั้งก็เกิดการปะทะต่อสู้ เกิดการสูญเสีย ชีวิตและทรัพย์สิน

การพัฒนาประเทศชาติต้องพัฒนาคน การพัฒนาคนต้องพัฒนาที่จิตใจ และต้องสร้างตั้งแต่เด็กการนำแนวทางของพุทธศาสนาใช้ในการขัดเกลาบ่มเพาะให้คนเป็นคนดีได้นั้นจะต้องให้การสอนมาตั้งแต่วัยเด็ก เพราะเด็กมีความบริสุทธิ์ จึงต้องฝึกอบรมเด็กให้มีความพร้อมในด้านความเป็นมนุษย์ โดยเน้นหลักการสำคัญ คือ ต้องพัฒนา 3 ส่วน ไปพร้อมกัน ทั้งด้านร่างกาย ความรู้ (ความคิด) และจิตใจ ธรรมะของหลวงพ่อก็สามารถใช้เพื่อสร้างคุณธรรมทางการเมืองการปกครองได้เป็นอย่างดี เพราะเมื่อคนมีหลัก มีศีล มีสมาธิ มีทาน มีคุณธรรมแล้วก็จะคิดดี ทำดีเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม การโกงกินทุจริตก็จะหมดไป ถ้ารัฐบาลปกครองเพื่อความสงบเรียบร้อยของประเทศสร้างกฎกติกาที่ถูกต้องเป็นธรรม ควบคุมการเลือกตั้งให้บริสุทธิ์ยุติธรรมแล้ว บ้านเมืองก็จะเข้าสู่อารอย ประเทศไทยก็จะเจริญก้าวหน้า จึงควรสนับสนุนแนวทางคำสอนของหลวงพ่อกับและรัฐบาลมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้ามาดูแลศาสนา โดยเฉพาะศาสนาพุทธให้เจริญรุ่งเรือง ให้หลักธรรมคำสอนของศาสนาสร้างคุณธรรมให้กับประชาชน ผู้นำในระบอบเผด็จการ ผู้นำในระบอบกษัตริย์ ผู้นำในระบอบมหาชนรัฐ และ

ประชาธิปไตย ล้วนแต่มีสิ่งหนึ่งที่เหมือนกันคือ มีกายและจิต แต่สิ่งที่แตกต่างกันคือ คุณธรรม จิตสำนึก และมุมมองความเป็นเจ้าของรัฐ ผู้นำในระบอบเผด็จการมักมีมุมมองว่า ตนและครอบครัวของตนเป็นเจ้าของรัฐ ประชาชนเป็นเพียงผู้อาศัยเป็นข้าทาสบริวาร

สำหรับการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการปกครองโดยประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง การออกกฎหมาย ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพภายใต้กฎหมาย มีสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญกำหนด อำนาจการปกครอง การออกกฎหมาย โอนถ่ายมาสู่ประชาชน ด้วยระบบการเลือกตั้ง ในระบอบการปกครองนี้ประชาชนเป็นผู้เลือกผู้ปกครองผ่านระบบตัวแทน ดังนั้น คุณธรรมของประชาชนจึงเป็นสิ่งสำคัญในระบอบประชาธิปไตย หากประชาชนขาดความรู้ ขาดคุณธรรม ขาดสิทธิขาดเสียง ให้กับนักการเมืองในการเลือกตั้ง และสุดท้ายประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอ้อมตื้อตร้อน

การสร้างคุณธรรมและจิตสำนึกที่ดีให้กับประชาชนจึงเป็นสิ่งสำคัญทางการเมืองในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยและทุก ๆ รูปแบบ เราสามารถทำให้สิทธิมนุษยชนมั่นคงได้เฉพาะแต่ในท่ามกลางประชาชนที่ทรงคุณธรรม รัฐบาลกลางจะไม่มีวันตกอยู่ใน ภัยอันตรายของความเสื่อมทรามลงเป็นราชาธิปไตย คณาธิปไตย อภิชนาธิปไตย หรือรูปแบบเผด็จการหรือรูปแบบที่กดขี่ข่มเหงใด ๆ トラบเท่าที่มีคุณธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ในหมู่ประชาชน ศาสนาและการเมืองมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง ศาสนาเป็นส่วนสำคัญมากในการสร้างคุณธรรมให้กับประชาชน และคุณธรรมของประชาชน คือ คุณธรรมทางการเมืองของชาตินั้น ๆ ประชาชนที่ทรงคุณธรรมเท่านั้นที่จะสามารถมีเสรีภาพได้ ทุกสังคมต้องการผู้นำที่ดี ที่มีวิสัยทัศน์ สติปัญญา ความฉลาดและจิตใจที่ดีงาม แต่การเป็นผู้นำต้องเสียสละอย่างยิ่ง และอดทนให้มากกว่าผู้ตาม (ลูกน้อง) และต้องมีความอดทนขั้นพิเศษคือ การอดทนต่อการบีบคั้นแห่งกิเลสของ

ตนเอง ก็เลสมันบีบคั้นให้ไปทำชั่ว ทำเลว ต้องอดทน ถ้าไม่อดทนมันก็ต้องไปตามกิเลส มันก็วินาศหมด เพราะ การเสียดสนั้นแหละคือการได้ เพราะการเสียดสนทำให้ได้ผลอันใหญ่หลวงกลับมา

คุณธรรมทางการเมืองหรือความชอบธรรมทางการเมืองของอเมริกันนั้น เน้นเรื่องความถูกต้องตามหลักศีลธรรมของศาสนาและกฎหมาย ความรัก ความกล้าหาญ ในการปกป้องชีวิต เสรีภาพ การแสวงหาความสุข ดังนั้น การสร้างคุณธรรมทางการเมือง คือ การสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นในใจของประชาชนในชาติ ให้ถูกต้องตามหลักศีลธรรมของศาสนาและกฎหมายของชาตินั้น ๆ ที่น่าสนใจคือเสรีภาพความเชื่อศาสนานั้นได้เปิดกว้าง

2. แก่นคำสอนของพระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวริยงค์ สิริธโร) ที่สำคัญที่นำมาเป็นแนวทางในการสร้างคุณธรรมทางการเมือง

พบว่าแนวทางปฏิบัติจากการเรียนธรรมะกับหลวงพ่อกันเหลือ 3 ข้อ คือ ทาน ศีล และภาวนา โดยการภาวนานั้น คือ การทำสมาธิ ซึ่งหลวงพ่อวริยงค์ท่านมีจุดประสงค์ให้บุคคลได้ทำสมาธิด้วยแนวทางที่ถูกต้อง จึงก่อตั้งสถาบันพลังจิตตานุภาพ เพราะผู้ที่ทำสมาธิแล้วจะทำให้เกิดพลังจิตให้จิตแข็งแรง เมื่อเกิดพลังจิตแล้วก็จะเกิดสิ่งดีงามตามมา คือ (1) มีความรับผิดชอบสูง (2) มีเหตุผล และ (3) มีความเมตตา สิ่งเหล่านี้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้กับชีวิตได้ นี่คือเป้าหมายของพระอาจารย์หลวงพ่อวริยงค์ สิริธโร เป็นการสอนทำสมาธิที่จิต เพื่อสะสมพลังจิตให้จิตเกิดความสงบเพื่อควบคุมตนเองได้จากอารมณ์ โดยพระราชธรรมเจติยาจารย์ (หลวงพ่อวริยงค์ สิริธโร) เจ้าอาวาสวัดธรรมมงคลกรุงเทพมหานคร ได้สร้างหลักสูตรครูสมาธิขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2529 โดยใช้เวลาเขียนถึง 5 ปี ณ วิทยาลัยสงฆ์ น้ำตกแม่กลาง ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อใช้เป็นหลักสูตรในการศึกษาวิชาสมาธิ และได้เปิดสอนครั้งแรก ณ สถาบันพลังจิตตานุภาพ นครธรรมวัดธรรมมงคลกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 นอกจากนี้ หลวงพ่อวริยงค์ สิริธโร ได้แสดง

จุดประสงค์เป้าหมายของหลักสูตรครูสมาธิไว้อย่างชัดเจน ในคำนำได้กล่าวว่า (พระราชธรรมเจติยาจารย์ หลวงพ่อวริยงค์ สิริธโร, 2550, หน้า 8) จากการศึกษาจนสำเร็จจากหลักสูตรที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าหลักสูตรครูสมาธินี้แตกต่างจากหนังสือธรรมทั่วไปที่เน้นภาคปริยัติ หัวข้อธรรมต่าง ๆ ว่า อะไรควรไม่ควรประพฤติปฏิบัติ แต่เป็นการแสดงธรรมภาคปฏิบัติ วิชาสมาธิอย่างเป็นขั้นตอน ตั้งแต่จุดประสงค์ของการทำสมาธิ วิธีการ จุดเริ่มต้น การบริการที่เป็นพื้นฐานเริ่มต้นของสมาธิจนไปถึง ฌาน ญาณ วิปัสสนา และทุกครั้งที่ยืนยันเมื่อได้ฟังบรรยายจากวิทยากร และเทพเสียงของ หลวงพ่อวริยงค์ สิริธโรแล้ว จะต้องเดินจงกรม 30 นาที และนั่งสมาธิภาวนา เป็นเวลา 30 นาที เพื่อให้เกิดการปฏิบัติจริง และได้ผล(ปฏิเวธ) คือ ผลความรู้สึกทางใจ ที่เป็นความเอิบอิ่ม ความซาบซึ้ง ความประทับใจแตกต่างกันไปตามสภาวะธรรมของแต่ละบุคคล ความรู้สึกทางใจเหล่านี้ (ปฏิเวธ) เป็นความสุขพิเศษที่ได้รับจากการปฏิบัติเดินจงกรม และการนั่งสมาธิภาวนาของตนเองที่ได้ทำมา เรียกได้ว่าเป็นพลังจิต และทำให้เกิดสติ ปัญญา เนื่องจากจิตได้พักจากอารมณ์ความคิดฟุ้งซ่าน กังวลต่าง ๆ ทำให้เกิดพลังจิต หลวงพ่อวริยงค์ สิริธโร ได้กล่าวว่า “ผู้ที่ได้ทำสมาธิมีพลังจิตแล้วจะเป็นผู้มีความรับผิดชอบสูง มีเหตุผล และมีเมตตา สิ่งเหล่านี้คือคุณธรรม เป็นบุญเป็นกุศล ที่จะติดตัวตลอดไป” (ความรู้สึกทางใจเหล่านี้ คือ ปฏิเวธ ผลที่เกิดจากการปฏิบัติ)

คุณธรรมทางการเมือง คือ คุณธรรมของประชาชนในชาติดังนั้นการสร้างคุณธรรมให้กับประชาชนด้วยวิชาสมาธิของหลวงพ่อวริยงค์ สิริธโร จึงสามารถสร้างคุณธรรมทางการเมืองได้ หากว่ามีประชาชนจำนวนมากหรือผู้มีอำนาจ เช่น นักการเมืองข้าราชการ เข้ามาทำการศึกษาวิชาสมาธิกับ สถาบันพลังจิตตานุภาพที่มีการสอนสมาธิแบบเป็นระบบที่ถูกต้อง ด้วยการทำสมาธิ

เป็นการสะสมพลังจิต เพื่อให้เกิดความสามารถ ควบคุมอารมณ์ และความต้องการของตนเองได้ และสมาธิยังทำให้เกิดสติปัญญา รู้ผิดชอบชั่วดีในสิ่งที่ควร และเมื่อประชาชนมีคุณธรรมและจิตสำนึกดีขึ้นเป็นจำนวนมาก ย่อมเกิดกระแสธรรมาภิวัตน์ สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองให้ดีขึ้น ทั้งประโยชน์ส่วนตน และประโยชน์ส่วนรวมคือรัฐไปพร้อมกัน พุทธศาสนาโดยเฉพาะแนวทาง ของหลวงพ่อวริยงค์ สิริธโร โดยสถาบันพลังจิตตานุภาพ จึงสามารถสร้างคุณธรรมทางการเมืองให้กับประเทศชาติได้มี อาจปฏิเสธได้ สอดคล้องกับทางด้านการเมือง ในปัจจุบันเรามีสาขาสถาบันพลังจิตตานุภาพอยู่ที่รัฐสภา เพื่อเป็นหนทางในการนำคุณธรรมเข้าสู่ใจ นักการเมือง เป็นการเปิดโอกาสใกล้ที่สุดให้แก่ นักการเมือง เพื่อให้เกิดผู้บริหารบ้านเมืองที่มีคุณธรรม เช่น กรณีล่าสุด หมอเลี้ยว(นายแพทย์สุรพงษ์ สืบวงศ์ลี) ท่านได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ได้สัมผัสศรัทธาของพระอาจารย์ หลวงพ่อในเรือนจำ จึงได้รู้ว่าสมาธิคืออย่างนี้เอง”

สรุปผลประโยชน์

ผลจากการศึกษาพบว่า เป็นองค์ความรู้ แนวทางปฏิบัติจากการเรียนธรรมะกับหลวงพ่อกุ มีสาระสำคัญ 3 ข้อ คือ ทาน ศีล และภาวนา ซึ่งเมื่อนำมาปลูกฝังการนำแนวทางของพุทธศาสนา มาใช้ในการขัดเกลาบ่มเพาะให้คนเป็นคนดีได้นั้น จะต้องให้การสอนมาตั้งแต่วัยเด็ก เพราะเด็กมีความบริสุทธิ์ จึงต้องฝึกอบรมเด็กให้มีความพร้อม ในด้านความเป็นมนุษย์ โดยเน้นหลักการสำคัญ คือ ต้องพัฒนา 3 ส่วน ไปพร้อมกัน ทั้งด้านร่างกาย ความรู้ (ความคิด) และจิตใจ ที่เป็นอนาคตของชาติ ที่รัฐควรส่งเสริมเพื่อผลักดันน้ำดีให้ชะล้างน้ำเสียของกลุ่มการเมืองก็จะทำให้การเมืองในสังคมไทยดีขึ้น โดยควรผลักดันเป็นนโยบาย แห่งชาติ ปลูกฝังค่านิยมและทัศนคติที่ดีเพื่อให้ทำให้ระบบการเมืองไทยนั้นค่อยๆมีการพัฒนาไปสู่ระบบประชาธิปไตยที่เข้มแข็งโดยประชาชนเพื่อประชาชน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. การสร้างคุณธรรม ด้วยพุทธศาสนา ให้คนในชาติเป็นสิ่งจำเป็น และเหมาะสมด้วย ประชากรส่วนใหญ่ของไทยเป็นชาวพุทธ ควรส่งเสริมให้แพร่หลายกว้างขวาง เกิดกระแสธรรมาภิวัตน์ เพราะการทำสมาธิ ด้วยกระบวนการที่ถูกต้อง ที่เป็นวิทยาศาสตร์ ช่วยทำจิตใจให้เข้มแข็งมีพลังจิต ต่อสู้กับอารมณ์ ความโลภความกลัวความหลงผิด เกิดสติปัญญา ต่อสู้กับ ความหลงผิด เป็นอารมณ์สร้างสรรค์ มีเหตุมีผล มีความรับผิดชอบ และมีเมตตาต่อกัน

2. แนวคิดของหลวงพ่อวริยงค์ สิริธโร ในการสร้างคุณธรรมให้กับประชาชน ด้วยการเป็นผู้สร้างหลักสูตรครูสมาธิและหลักสูตรสมาธิต่าง ๆ ซึ่งเป็นทั้งภาคทฤษฎีคือ ปรัชญา และปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดผลปฏิบัติให้กับนักศึกษาที่มาเรียนสมาธิไปพร้อมกัน ด้วยปฏิเวธ คือ ความรู้สึกทางใจ ความเอิบอ้อม ความซาบซึ้ง ความประทับใจ เมื่อได้รับความประทับใจ ได้ผลเกิดจะสมาธิ เกิดพลังจิต ทำให้เพิ่ม

สติปัญญาของตนเอง ทำให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบสูง มีเหตุผล มีเมตตาในตนเองและผู้อื่น จึงเกิดความเชื่อ ศรัทธาต่อหลักสูตร จึงบอกต่อชักชวนบุคคลในครอบครัวและที่รู้จัก มาเรียนหลักสูตรสมาธิในรุ่นต่อไป และยังเป็นผู้มีศรัทธา มีจิตอาสา สนับสนุน กำลังกายและกำลังทรัพย์ต่อหลวงพ่อวริยงค์ สิริธโร และสถาบันพลังจิตตานุภาพไปพร้อมกัน

3. รัฐต้องมีปรัชญา สร้างจิตสำนึก และคุณธรรม การปกครองที่ชัดเจนว่าเจ้าของอำนาจอธิปไตยคือ ประชาชน ดังนั้น นักการเมืองและข้าราชการทุกฝ่ายต้องใช้อำนาจและหน้าที่ที่มีเพื่อสร้างความสงบสุขและความเจริญให้กับประเทศชาติ และประชาชน

4. ทรัพย์สินของรัฐ อำนาจ งบประมาณ ไม่ใช่ทรัพย์สินส่วนตน การโกง การนำไปใช้ส่วนตน นอกจากเป็นความผิดทางกฎหมายแล้ว ยังทำผิด

ศีลข้อ 2 บาปกรรมติดตัว ต้องใช้กรรมต่อไป

5. ปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมให้รวดเร็ว “ความยุติธรรมที่ล่าช้า คือความ อยุติธรรม” จึงต้องปรับปรุงกระบวนการยุติธรรม ให้มีความรวดเร็ว อัยการ ป.ป.ช ต้องไม่ปล่อยให้หมดอายุความ มีกรอบกำหนดเวลาสิ้นสุดของ การตัดสินคดี ดำเนินคดีเป็นไปด้วยความโปร่งใสและเป็นธรรม และมีบทลงโทษที่รุนแรงเพียงพอ ทางด้านอาญา และแพ่ง เพิ่มโทษทางเศรษฐกิจ เช่น การ

ยึดทรัพย์ กลับมาเป็นของแผ่นดิน เพื่อให้คนโกงเกิดความเกรงกลัวต่อกฎหมายที่รวดเร็ว และเด็ดขาด (เป็นข้อเสนอแนะของการทำวิจัยครั้งต่อไป)

6. รัฐต้องสร้างกระบวนการทำงาน โดยใช้หลักธรรมาภิบาลที่สำคัญ อันดับแรกคือ คุณธรรม ซึ่งสามารถเสริมสร้างด้วยแนวคิดทางศาสนา การสร้างสมานีให้บุคคลมีพลังจิตเพื่อควบคุมตนเองได้จากความหลงทำผิดต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- ประยงค์ สุวรรณบุบผา. (2541). *รัฐปรัชญา แนวคิดตะวันออก*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). *กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนไปสู่ประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2546). *พุทธธรรม (ฉบับเดิม) (พิมพ์ครั้งที่ 23)*. กรุงเทพมหานคร : เอพีกราฟิคดีไซน์และการพิมพ์.
- พระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยงค์). (2561). *มุตโตทัย (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพฯ: ที.เอ็น.พี. พรินต์ติ้ง.
- พระราชธรรมเจติยาจารย์ (หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร). (2546). *ผู้นำทางสาธารณะประโยชน์และประชาสังคม*. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก, 2560, หน้า 17)
- สมบัติ จันทรวงศ์ และชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2523). *ความคิดทางการเมืองและสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สถาบันไทยคดีศึกษา.
- สมบัติ จันทรวงศ์, (2531)*ปรัชญาการเมืองเบื้องต้น: บทวิเคราะห์โสเครตีส*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, โครงการส่งเสริมการสร้างตำรา.
- สมบูรณ์ สุขสำราญ. (2527). *พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุขกิจ ชัยมุสิก. (2558). *คุณธรรมจริยธรรมสำหรับ นักปกครอง*. วารสารบัณฑิตศาสตร์, 13(2), 1-10.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง สถาบันพระปกเกล้า. (2557). *คุณธรรมและจริยธรรมไม่มีขาย สังคมไทยจะมีได้ ต้องช่วยกัน*. สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- Montesquieu BARON DE (1689–1755)
- James Madison Jr. (March 16, 1751 – June 28, 1836)
- Weber, M. (1947). *The theory of social and economic organization*. New York: Oxford University Press.

บทสัมภาษณ์

นายแพทย์สุรพงษ์ สืบวงศ์ลี (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, วันที่ 11 กันยายน 2561)

เสรีพิศุทธ์ เตมียาเวทย์ (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, วันที่ 19 กันยายน 2561)

ดร.ประทีป ตั้งมติธรรม ประธานกรรมการใหญ่บริษัท ศุภลัยมหาชนจำกัด (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, วันที่ 17 กันยายน 2561)

นายปรีดา นันต์ธนะ กรรมการมูลนิธิพลังจิตตานุภาพ (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, วันที่ 29 กันยายน 2561)